

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Соціально-психологічний факультет
Кафедра психології, логопедії та інклюзивної освіти

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ:
СУЧАСНІСТЬ, ІННОВАЦІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ**

**Збірник наукових праць
за матеріалами III Міжнародної науково-практичної конференції
(Україна, Житомир, 3 квітня 2025 року)**

**«Topical Issues of Personal Development: Modernity,
Innovations, Prospects»**

**Житомир
Вид-во ЖДУ ім. І.Франка
2025**

УДК 159.923.2

А 43

*Рекомендовано до друку вченою радою
Житомирського державного університету імені Івана Франка
(протокол № 11 від «30» травня 2025 року)*

Рецензенти:

СЛОЗАНСЬКА Ганна – завідувачка кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

ЛЕМЕЩУК Марина - кандидатка психологічних наук, доцентка, в.о. завідувачки кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

МОЖАРОВСЬКА Тетяна – кандидатка психологічних наук, доцентка кафедри психології Поліського національного університету.

А 43 Актуальні питання розвитку особистості: сучасність, інновації, перспективи: Збірник наукових праць за матеріалами III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Житомир, 3 квітня 2025 року) / Ред. колегія: Л.Котлова, Л.Бутузова, С.Максимець / МОН України, Житомирський державний університет імені Івана Франка, соціально-психологічний факультет. Житомир, Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2025. 733 с.

У збірнику подано наукові праці учасників III Міжнародної науково-практичної конференції, яка відбулася 3 квітня 2025 року в м. Житомирі на базі соціально-психологічного факультету Житомирського державного університету імені Івана Франка. Збірник адресовано науковцям, фахівцям-практикам, здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними науковими досягненнями, проблемами і перспективами в психології, логопедії, педагогіці, соціальній роботі та інклюзивній освіті.

Матеріали подані в авторській редакції. Відповідальність за науковий та літературний зміст опублікованих матеріалів несуть їх автори. Думки редакторів можуть не збігатися з позицією авторів.

УДК 159.923.2

©Автори публікацій, 2025

©Житомирський державний університет імені Івана Франка, оригінал-макет, 2025

ЗМІСТ

Abdullayeva R. Using game-based technologies in the primary education system	14
Adaśko K. Współczesny kryzys relacji. polska referencja modelu szkolenia edukacyjnego specjalistów sektora społecznego	15
Akhmedova D., Nigmatulina L. Social influence as a factor in the formation of body image in women: concept and structure in modern psychology	18
Avazova M. Modern factors of the primary education system in uzbekistan	21
Bondareva E. Life perspective of the personality: mechanisms of dynamics	24
Bondarchuk O. Study of sociometric status in teenagers	28
Budayová Z. Innovative need for education in the study field of social work	30
Budayová Z., Šimek V., Zbigniew F. Innovative education in humanities and scientific disciplines	35
Dudek M. Depresja wśród uczniów klas ósmych szkoły podstawowej	41
Kamiljonova M. The study of internet communications in psychology	45
Karamyan M. The specifics of teaching of psychological and social work disciplines in the higher education	50
Krymova N. The influence of the family system on the upbringing of a preschool child	52
Majidov N. Evolving social sector education in uzbekistan	54
Nishanova F. Individual psychological characteristics of men prone to domestic violence	58
Sayfuddinova K., Turayeva D. The effectiveness of teachers' professional activities	60
Šimek V., Šimková M. Lifelong education connected to modern technologies	62
Skwarka A. Marcin L. Szanse i wyzwania edukacji włączającej i specjalnej w systemie edukacji Polskiej	66
Rakhimova N. Nigmatulina L. Gender differences in communication : the impact of social factors on friendships	68
Xodjiakbarova S., Nigmatulina L. Gender characteristics of bullying in adolescence	70
Андрощук І. Використання ігрової діяльності у розвитку мовлення у дітей з особливими освітніми потребами дошкільного віку	73
Баргілевич Н. Світові тенденції інклюзивної освіти	76
Баталова К. Феномен домашнього насильства у соціокультурному контексті	78
Бетке Н. Особливості формування лексико-граматичної будови мови в старших дошкільників із порушенням мовлення	81
Белашенок І. Організація сенсорно-інтегративної терапії в логопедії	83
Бєлова О. Логотерапія при неврологічних порушеннях	86
Бобровська А. Образ чоловіка який піддається маніпулюванню у свідомості жінок	90
Бондар О., Максимець С. Спеціальна освіта та інклюзивне навчання: світові тенденції, українські реалії та перспективи	93

Лазарєв О. Арт-терапія як інноваційний психокорекційний метод розвитку емоційної стійкості дітей	392
Левківська Т. Специфіка корекційно-розвиткової роботи з дітьми із порушеннями мовленнєвого розвитку	395
Лехолетова М. Фасилітативний підхід у контексті професійної підготовки майбутніх соціальних працівників	398
Лисянська Т. Розвиток саногенного мислення як ресурс створення психологічно безпечних умов інклюзивного навчання	402
Литвинчук К. Релігійні та етнічні аспекти сімейної адаптації у часі війни: теоретичний аналіз	405
Литовченко В. Сучасні методи навчання учнів з функціональними мовленнєвими освітніми труднощами на уроках географії	407
Логвиненко О. Емоційне вигорання у контексті аналізу основних теорій та концепцій	410
Мазяр О. Синтаксична складність як властивість мислительної діяльності	413
Малахова О. Особливості емоційної сфери підлітків із розладами спектру аутизму	415
Малиновська Н. Психологічні сервіси на рівні громади: український досвід та перспективи	417
Малишевська І., Колодюк Л. Теоретичні засади впровадження інклюзивного навчання в Україні	421
Мартинчук О. Вплив війни на розвиток інклюзивного освітнього середовища	423
Мартинюк О. Теоретичне обґрунтування проблеми прояву заїкання у дітей молодшого шкільного віку	425
Медведюк Н. Теоретичний аналіз ціннісних орієнтацій як чинника психологічної готовності до професійної діяльності працівників поліції	427
Мельник К. Інклюзивна освіта як складова професійної підготовки фахівців із соціальної роботи	429
Миколайчук А., Россол В. Motivational factors in learning English among psychology students: psychological aspects and effective strategies	433
Миколайчук А., Чистякова С. The role of English language proficiency in developing cultural competence in psychotherapy	437
Мичка І. Комунікація як інструмент подолання конфліктів у сім'ях військовослужбовців: соціально-психологічний аспект	442
Мілюкова Е. Особливості копінг-стратегій молодих батьків: теоретичний аналіз	445
Мірошниченко О. Психолого-педагогічна підготовка здобувачів вищої освіти до роботи з учнями з особливими освітніми потребами	446
Мітіна О. Психологічні чинники відмови сучасних жінок від народження дитини	450
Міхєєва О. Міжнародні аспекти підготовки соціальних працівників	454
Мороз В. Вплив арт-терапевтичних методик на корекцію емоційної	457

психолого-педагогічним супроводом і передбачає створення освітнього середовища, яке б відповідало потребам і можливостям кожної дитини з особливими освітніми потребами [1; 2]. Отже, передумовою впровадження інклюзивного навчання є створення інклюзивного освітнього середовища.

У Законі України «Про освіту» затверджено, що інклюзивне навчання це «система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників», а інклюзивне освітнє середовище трактується як «сукупність умов, способів і засобів їх реалізації для спільного навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з урахуванням їхніх потреб та можливостей [4]. Отже, законодавчим документом передбачено, що інклюзивна освіта визначається ідеологією дитиноцентризму. А її принципи і цінності базуються на визнанні значущості кожного суб'єкта в умовах інклюзивного навчання. Інклюзивне освітнє середовище виступає як певна технологія інклюзивного навчання, спрямована на досягнення кінцевого результату – успішну адаптацію дітей з особливими освітніми потребами у соціумі.

Сьогодні в Україні набирає потужних обертів освітня реформа, невід'ємною частиною якої є інклюзивна складова. Обраний нашою державою напрям на організацію інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами у закладах освіти є кроком до впровадження європейських принципів та стандартів життя.

Література:

1. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі : навчально-методичний посібник. Харків: Вид-во «Ранок», 2019. 304 с.
2. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Педагогічні технології інклюзивного навчання. Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. 160 с.
3. Малишевська І. А. Соціально-гуманістична функція інклюзивної освіти. Теоретико-методологічні засади розвитку спеціальної та інклюзивної освіти : колективна монографія. Т. 2 / І. А. Малишевська, Д. М. Хрипун [та ін.] Умань: Візаві, 2020. 288 с.
4. Про освіту : Закон України ред. від 27.06.2024 р. № 2145-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.

Мартинчук Олена Валеріївна

докторка педагогічних наук, доцентка,

завідувачка кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

м. Київ, Україна

ВПЛИВ ВІЙНИ НА РОЗВИТОК ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Посилення міжнародної орієнтації на інклюзивну освіту осіб з особливими освітніми потребами (далі – ООП) засвідчує про посилення гуманістичних засад у сучасному глобалізованому світі, що призвело до значних змін у розвитку освітньої політики та практики [3, 4, 6].

В Україні політика інклюзії діє з 2001 року, проте наймасштабніші зміни в освіті цих дітей розпочались з 2016 року під час реалізації соціальної програми БФ Порошенка «Інклюзивна освіта – рівень свідомості нації» та упровадження концепції «Нова українська школа», спрямованої на втілення інклюзивної ідеології та цінування і прийняття людської різноманітності [5].

Результатом процесу залучення дітей з ООП у загальноосвітній простір стало накопичення та аналіз знань у сфері спільного навчання, узагальнення педагогічного досвіду, вивчення закономірностей та найсуттєвіших особливостей організації і впровадження інклюзивного навчання у вітчизняному освітньому просторі. Завдяки цьому наукову інтерпретацію одержав значний досвід модернізації освіти дітей з ООП шляхом упровадження нових організаційних форм, методів і технологій їх навчання, виховання і розвитку, що наразі демонструє Нова українська школа. Очевидними стають імперативи державної політики у сфері освіти – якість, доступність, особистісно-орієнтована модель освіти, педагогіка партнерства, а інклюзивна освіта стає елементом сучасної соціальної реальності, що відображає усю повноту соціальних властивостей та ознак [5].

Здійснення і просування інклюзивної освіти можливі за умови визнання її доцільності суспільством, відтак інклюзивна освіта як соціальний та освітній феномен має стати культурним зразком, основу якого складає толерантність до різноманіття, цінність життя кожної людини та її права бути прийнятою в освітньому та соціальному просторі. Завдяки спільним зусиллям освітянської та наукової спільноти, державних установ та громадських організацій (Міністерство освіти і науки України, Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка, Інститут розвитку освіти, Всеукраїнський Фонд «Крок за кроком», Благодійний Фонд Порошенка, Міжнародний Фонд «Відродження» та ін.) інклюзивна освіта проходить етап концептуалізації та інституціалізації (процес визначення і закріплення соціальних норм, правил, статусів і ролей, приведення їх у систему, здатну діяти у напрямі задоволення деякої суспільної потреби), що передбачає оформлення інклюзивної освіти в упорядковану освітню систему (освітній феномен) зі своєю методологією та цінностями, а також механізмами реалізації ідей інклюзії в освіті.

Однак в останні роки активний розвиток інклюзивної освіти сповільнився, адже сучасні глобальні кризові явища, такі як пандемії, військові дії вносять глобальні зміни у всі сфери життя людей та мають значний вплив зокрема й на освітнє середовище закладів освіти. Під впливом усіх соціальних змін освіта знову потребує модернізації для того, щоб забезпечити потреби сучасної дитини з особливими освітніми потребами та пристосуватися до негативних впливів сьогодення. Тому у міжнародному науковому освітньому просторі останнім часом спостерігається значне підвищення інтересу до травма-інформованого

навчання, що відповідно сприяє розробленню і впровадженню програм підготовки вчителів з травма-інформованого навчання [2]. Повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну значно актуалізувало подальший розвиток концепції травма-інформованого підходу в сучасному українському освітньому просторі, адже військові дії призвели до тяжких наслідків для сфери освіти, включаючи погіршення доступу до освіти, поглиблення наявних освітніх нерівностей, негативний вплив на якість освітнього процесу й успішність, а також суттєво відобразилося на психоемоційному стані учнів та вчителів [1].

Все це вимагає від українських освітян впровадження нових інноваційних підходів до створення безпечного простору для усіх учасників освітнього процесу. І це нерозривно пов'язане із розумінням сучасних викликів, з якими доводиться мати справу (необхідність регуляції власного психічного стану, вимушене переселення, втрата близьких, загроза власному життю тощо), та спробами подолання їх негативних наслідків для всіх учасників освітнього процесу.

Ми передбачаємо, що у довготривалій перспективі травми воєнних конфліктів особливо сильно вплинуть на дітей та підлітків, адже на відміну від дорослих, вони не мають достатньої емоційної зрілості, життєвого досвіду, щоб впоратись зі стресом і травмою, які несе війна. Як свідчать дослідження і дані UNESCO, під час війни та кризових ситуацій саме вчителі можуть стати значущими рольовими моделями для учнів. Потенціал вчителів для покращення життя учнів є ще вищим у контексті психологічної травми, оскільки підтримка з боку дорослої людини, якій такі діти довіряють, може врівноважити наслідки тривалого стресу та пережитої травматичної події [7].

З огляду на вищезазначене, останні три роки в Україні особливого значення набуває пошук шляхів розв'язання проблеми створення безпечного інклюзивного освітнього середовища. Окреслені завдання є складовою травма-інформованого підходу до організації освітнього процесу в українському освітньому просторі, реалізація якого можлива завдяки включенню концепції травма-інформованої допомоги в освітні програми підготовки педагогів та фахівців зі спеціальної освіти.

Література:

1. Глуговська О.М., Сингаївська І.В. Роль психологічної компетентності вчителів для надання підтримки учням в умовах війни. *Держава, регіони, підприємництво: інформаційні, суспільно-правові, соціально-економічні аспекти розвитку*: матеріали міжнародної конференції (Київ, 5 грудня 2024). URL : <https://conf.krok.edu.ua/SRE/SRE-2023/paper/view/1698>.
2. Головатенко Т.Ю. Тенденції підготовки вчителів до впровадження травма-інформованого навчання: досвід розвинених країн. *Освітнологія*. 2023. 12 (12). URL : https://www.researchgate.net/publication/376076979_Tendencii_pidgotovki_vcitel_iv_do_vprovadzenna_travma-informovanogo_navcanna_dosvid_rozvinenih_krain#fullTextFileContent.

3. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Інклюзивна освіта: від основ до практики: Монографія. К. : ТОВ «АТОПОЛ», 2016. 149 с.
4. Мартинчук О.В., Скрипник Т.В., Федоренко О.Ф., Найда Ю.М. Проблеми сучасного кадрового забезпечення інклюзивного навчання в Україні. *Суспільство та національні інтереси*. 2024. №4 (4). С. 485-497. URL : <http://perspectives.pp.ua/index.php/sni/article/view/13924/13990>
5. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. МОН України. Міністерство освіти і науки України, 2016. URL : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
6. Martynchuk O., Skrypnyk T., Sofiy N., Bahdanovich Hanssen N. Inclusive education in Ukraine: Tension between policy and practice. Dialogues between Northern and Eastern Europe on the Development of Inclusion: Theoretical and Practical Perspectives. Publisher: Routledge, 2021. URL: https://www.researchgate.net/publication/344923445_Inclusive_education_in_Ukraine_-_tension_between_policy_and_practice
7. UNESCO. Education as healing: addressing the trauma of displacement through social and emotional learning. Global Education Monitoring Report Team, 2019. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000367812>

Мартинюк Олена Олександрівна

здобувачка магістерського рівня вищої освіти
зі спеціальності 016 «Спеціальна освіта»

Наукова керівниця: Малишевська І. А., докторка педагогічних наук,
професорка, професорка кафедри психології, логопедії та інклюзивної освіти,
Житомирський державний університет імені Івана Франка
м. Житомир, Україна

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ПРОБЛЕМИ ПРОЯВУ ЗАЇКАННЯ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Перебудова нашого суспільства на основі нових економічних, соціальних та політичних чинників обумовлює необхідність переосмислення значення, ролі та місця української мови в освітньому процесі дітей молодшого шкільного віку з порушеннями мовлення. Своєчасне оволодіння мовою – основа розумового розвитку дитини молодшого шкільного віку, запорука повноцінної комунікації та адаптації в соціумі.

В Україні з кожним роком зростає кількість дітей, які мають порушення мовленнєвого розвитку (А. Богуш, В. Синьов, В. Тарасун, В. Тищенко, М. Шеремет та ін.). А це в свою чергу вимагає перегляду методів, форм навчання зазначеної категорії дітей. У цьому контексті актуальною проблемою є своєчасне виявлення, попередження та корекція мовленнєвих порушень. Адже, мовленнєві порушення перешкоджають вільному спілкуванню дитини молодшого шкільного віку з однолітками, дорослими. Усвідомлення власної мовленнєвої недостатності зазвичай викликає негативні емоційні стани: почуття соціальної